

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— " četrta leta . . . 250 " posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli, da je XXIV. glavna skupščina »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« dne 10. in 11. avgusta t. l. v Celju uspela tako lepo. Prav posebno se zahvaljuje pripravljalnemu odboru, posebno njegovemu načelniku tovarišu Franu Brinarju in njegovi gospej soprog, za obilni trud, ki sta ga imela s pripravami za Zavezino zborovanje; slavni »Posojilnici« v Celju za prepustitev prostorov v Narodnem domu za zborovanja; gg. dr. Ivanu Lahu, Engelbertu Ganglu, Karlu Kvedru in Melhiorju Rismalu za njihova izborna temeljita poročila; tov. Franu Brinarju za navdušen govor in iskren pozdrav, ki ga je izpregovoril v imenu »Celjskega učiteljskega društva«; g. dr. Vekoslavu Kukovecu, ki nas je pozdravil v imenu narodno-napredne stranke na Štajerskem; g. ravnatelju H. Schreinerju za lepe besede, s katerimi nas je vzpodbujal k vstrajnemu, neumornemu delu na šolskem polju; tovarišu Viktoriniju za pozdrav, ki ga nam je izrekel v imenu češkega učiteljstva; g. Antonu Fiali za pozdrav v imenu »Jugoslovanske narodno-socialne stranke«; damam pevkam in tovarišem pevcem za lepo petje na učiteljskem koncertu; vsem onim, ki so brzojavnim in pismenim potom pozdravili naš shod, vsem dragim in milim gostom neučiteljem, ki so prihiteli med nas, in sploh vsem udeležencem, ki so pripomogli, da je nastopila »Zaveza« tako impozantno.

Vodstvo »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Tajnik: Predsednik:
VILIBALD RUS I. r. L. JELENC I. r.

LISTEK.

Božena Nemcová: Češke pravljice.

Slovenski mladini priredil Janko Osojnik. Knjižnica »Mariborskega Sokola« 7. zvezek. 1912. Cena 1 K, vezana K 1.60.

Mariborski Sokol je podaril naši mladini zopet knjigo lične oblike in lepe vsebine. Šest večjih pravljic obsega 1. zvezek »Čeških pravljic«, o katerih izpregovorimo po vrsti.

1. O zlatem kolovratu. Ta pravljica nam slika, česa je zmogljivo sovraštvo med neenakima sestrama in kako zmaga delavost in čednost. Lepo nam pripoveduje žena Božena Nemcová, kako se poraja čista in vdana ljubezen v srcu preproste, dobre deklice in kako si koplje škodoželjna pohlepnost jamo. — Podobna ruska narodna pravljica je blažja nego češka. V ruski pravljici Dobrunka ni prava Zlobogina sestra, temveč pohčerjena deklica hudobne čarodejke, ki podvrže knezu svojo lastno zločesto hčer, ko snubi Dobrunko. Na ta način ne čutimo v ruski pravljici one krute, nečloveške matere in njene prave hudobne hčere.

2. Črna kraljčina nam pojasnjuje na sijajen način dve veliki, čisto človeški res-

XXIV. glavna skupščina »Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev« dne 10. in 11. avgusta v Celju.

(Konec poročila.)

Celje, 11. avgusta.

Jubilejska samopomoč.

Občni zbor se je vršil v nedeljo zjutraj ob 8. uri v mali dvorani Narodnega doma ob povoljni udeležbi članov, ki jih je pozdravil podpredsednik tov. Jakob Dimnik. O društvenem delovanju je poročal nastopno:

Društvo »Jubilejska samopomoč« je ustanovila »Zaveza slovenskih učiteljskih društev« 1. 1898. in sicer v proslavo in spomin na plodnosno 50letno vladanje — zlati jubilej — Nj. Veličanstva, presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

Društvo ima namen, po smrti društvenikov dati zakonitim dedičem podporo, da se obvarujejo pred najbližjo stisko in bedo. To svojo nalogo je izvrševalo društvo do danes v 35. slučajih in sicer so prejeli:

1. Ivan Krajnik, t. č. nadučitelj v Kobaridu, dne 11. decembra 1898. l. K 366.
2. J. Jerše, nadučiteljeva vdova v Trebnju, dne 26. februarja 1900 l. K 356.
3. Josipina Bartl, nadučiteljeva vdova v Šmartnem pri Litiji, dne 25. julija, 1900. leta K 340.
4. Marija Kovačič, nadučitelj. vdova pri Sv. Marjeti pri Mariboru, dne 13. decembra 1900 l. K 352.
5. Janez Spritzei, učitelj pri Sv. Marjeti, kot varuh mladoletnih otrok Marije Kovačič, dne 9. julija 1901. l. K 364.
6. Marija Dolinar, učiteljeva vdova v Krašnji, dne 31. jan. 1903. l. K 370.
7. Marija Živko, učiteljeva vdova v Šmartnem na Pohorju, dne 5. maja 1905. leta K 370.

nici: 1. da prava ljubezen premaga ali vsaj olajša vsako nesrečo (Radovid osvobodi črno kraljčino le s svojo ljubeznijo); 2. da se prestopek, ki se ga tudi najboljši človek tako često ne more ubraniti, zopet lahko popravi s trpljenjem in delom, kar nam pravljica tako krasno slika, ko išče Radovid vhod v podzemeljski grad.

3. Janko in Joško je ena izmed najlepših pravljic Božene Nemcove. Vsi smo navdušeni za idejo, naj bi po človeški možnosti gledali na to, da se dobra dela primerno poplačujejo. V pravljici nam to idejo predstavlja nagrada za pomoč ribi, hudičema in mravljam. Zlasti je pa znamenita globoka misel, ki jo slika pisateljica tako markantno, da se ponos in napuh kaznujeta sama. Kraljčina nalaga ženinu po nepotrebnem težavna opravila, da bi se ga iznebila, ženinu se pa posreči premagati vse ovire in po vsakem opravku se vrača k nevesti grši in odurnejši. To pravljico in pravljico o Jaromilu bodo čitali otroci z veliko koristjo.

4. Pravljica o labodu je pravljica ljubezni, prave, globoke, naravne ljubezni. O ljubezni nam pove ta pravljica več nego 20 običajnih drugih pravljic. Kakor osvobodil v »Črni kraljčini« mladeničeva ljubezen deklico, tako reši tukaj dekliška ljubezen mladeniča. Podoben motiv vidimo v starogrški bajki o Ledi, toda čuditi se moramo, kako človeško — lepo dopolnjuje in razjasnjuje češka pravljica isto idejo, katere se je lotila grška pravljica po našem okusu nenaravno, nelep in bizarno.

8. Franja Jarec, učiteljeva vdova v Braslovčah, dne 12. nov. 1903. l. K 362.

9. Karolina Piš, učiteljeva vdova v Cerknici, dne 1. junija 1904. l. K 370.

10. Anton Miklavčič, učitelj v Kobaridu, dne 13. sept. 1904. l. K 380.

11. J. Kopic iz Ptuja, kot varuh Fran Breznikovih otrok, dne 16. aprila 1905. l. K 392.

12. Ema Tribnik iz Spodnje Polskave, dne 30. avgusta 1905. l. K 394.

13. Vilma Josin, učiteljeva vdova v Ljubljani, dne 3. oktobra 1905. l. K 392.

14. Ivana Pečevnik, učiteljeva vdova v Žalcu, dne 16. dec. 1906. l. K 424.

15. Berta Golob, učiteljeva vdova pri Sv. Marjeti, dne 6. februarja 1906. leta K 432.

16. Franciška Papa, nadučiteljeva vdova v Škofji Loki, dne 15. marca 1906. l. K 434.

17. Josipina Žagar, učiteljeva vdova v Petrovčah, dne 21. maja 1906. l. K 432.

18. Katarina Debenjak, učiteljeva vdova v Materiji, dne 31. maja 1906. l. K 430.

19. Ana Lisk po Fr. Böheim, dne 18. julija 1907. l. K 434.

20. Rozalija Strmšek, nadučiteljeva vdova na Medvedjem selu, dne 15. sept. 1907. l. K 440.

21. Ivan Kotzmuth, učitelj pri Sv. Vrbanu pri Ptuju, dne 18. dec. 1907. l. K 440.

22. Minka Raketeljeva, šol. ravnateljica sirota v Ljubljani, dne 21. februarja 1908. leta K 448.

23. Vincencija Abram, nadučiteljeva vdova v Gorici, dne 24. avgusta, 1908. l. K 450.

24. Leopold Božič, nadučitelj v Žireh, dne 8. septembra 1908. l. K 452.

25. Franja Šket, učiteljeva vdova v Podsnedni, dne 25. avgusta 1909. l. K 466.

26. M. Debelak, nadučitelj v Šmartnem pri Litiji, za dediče nadučitelja Matije Arko, dne 31. oktobra 1909. l. K 464.

27. Marija Armič, nadučiteljeva vdova v Ljubljani, dne 16. septembra 1910. l. K 472.

5. Popolnoma fantastična je pravljica o Jaromilu. Pisateljica nas uvaia v nove, najkrajše, blažene svetove. Opis kraljestva majhnih ljudi pod zemljo bo čital marsikdo dvakrat in trikrat z rastočim zanimanjem. Kako lepa je tudi ideja, da Jaromil ne izkorišča zase čudežnih sredstev, ki si jih je prinesel iz podzemeljskega kraljestva, temveč pomaga z njimi slepi in hromi siroti!

6. Pravljica o treh zlatih psih ima krepke osebe in slika krepka dejanja. Zlasti dečkom bo ugajala, ki bodo to pravljico radi čitali in pripovedovali.

Prevod Janka Osojnika je mestoma jako svoboden, kar je naznačeno že z besedo »priredil« na naslovnem listu. Zdi se mi, da se je prevajalec nalašč izogibal vsem krutim prizorom, ki jih je v teh čeških pravljicah precej. Kjer jih ni mogel izbrisati, jih je vsaj znatno ublažil. Primerjajoč original s slovenskim besedilom, sem zasledil naslednje večje izpremembe: 1. V pravljici »o zlatem kolovratu« pripoveduje Nemcova, kako mati in hudobna sestra kopljeta Dobrunki oči in ji sekata roke in noge. Slovenski prevod je precej zakril ta prizor.

2. V 6. pravljici bi imeli po originalu psi raztrgati lahkomišelnost sestro, v slovenskem prevodu se pa mora sestra samo pokoriti za svojo pregreho. G. Osojnik je spretno utemeljil dejanje.

3. V pravljici »o labodu« je omejil ljubezenske prizore. Krasnih slik o labodjem življenju in zlasti o poletu, ki jih bo našel čitatelj v slovenski knjigi, ni najti v origi-

28. Ela Abram, učiteljeva sirota v Gorici, dne 16. marca 1910. l. K 476.

29. Antonija Dedič, dne 19. maja 1910. leta K 476.

30. I. Rajšp v Mariboru, dne 27. julija 1910. l. K 476.

31. I. Mavrin, Koprivnik, dne 15. dec. 1910 l. K 482.

32. Anton Spritzei, Sv. Marjeta, dne 22. dec. 1910. l. K 480.

33. Amalija Šilc, Žiri, dne 31. marca 1911. l. K 472.

34. Marija Pintar, Ljubljana-Vodmat, 16. dec. 1911. l. K 476.

35. Ivanka Trošt, Ig-Studenec, 27. julija 1912. l. K 476.

Skupaj so prejeli zakoniti dediči za 35 umrlih članov podpore K 14.840 in to v trinajstih letih, povprečno v enem letu se je pa izplačalo 1141.46 K.

Do danes so pristopili k našemu društvu 303 učitelji, oziroma učiteljske soproge in učiteljice. Izmed teh jih je 35 umrlo, 30 jih je pa izstopilo, oziroma so bili izključeni iz društva, ker niso plačali predpisanih doneskov. Danes šteje društvo 238 članov, ki so vsi zadostili društvenim pravilom.

Društvo »Jubilejska samopomoč« je začelo poslovati dne 4. oktobra 1898. l. Prvi predsednik je bil Avgust Kleč, učitelj v Ljubljani, ki je pa dne 23. septembra 1899. l. prostovoljno odložil mesto društvenega predsednika. Za njim je načeloval društvu in vodil blagajniške posle Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani, ki je pa zaradi premnogih drugih opravil dne 11. septembra, l. 1900 odložil to častno mesto. Ta dan je prevzel mesto načelnika in blagajnika našega društva izanski nadučitelj Fran Ksaverij Trošt, ki je z veliko vnemo, vestnostjo in natančnostjo vodil te posle do svoje prerane smrti, dne 16. julija t. l. In danes smo zopet v neprijetnem položaju, da nam bo treba izbrati novega načelnika, zakaj jaz iz istih vzrokov kakor l. 1900 ne morem dalje voditi teh poslov. Izbrati

nal. Tukaj si je dovolil prevajalec nekaj novih odstavkov. G. Osojnik je predelal pravljico s slovenskim Erjavcem v roki, kar lahko dokažem z odstavki, povzetimi iz Erjavčevih »Ptice«. Pravljici to ni na škodo.

Pravljica o Jaromilu čitamo že drugič v slovenskem prevodu; imamo jo že v prevodu H. Podkrajška, Ljubljana, Giontini 1904. »Jaromil, češka narodna pravljica«.

Pripetilo se nam je že nekolikokrat, da smo dobili po več prevodov istega spisa, pri čemer pa drugi prevod ni vselej boljši od prvega. Primerjajoč oba slovenska prevoda obsežne pravljice o »Jaromilu« pa pridemo do prepričanja, da Osojnikovo delo ni bilo odveč. Glede jezika, oblike in papirja nekaterih Giontinijevih mladinskih knjig ima marsikateri vzgojevalec svoje pomisleke, v pričujoči Osojnikovi knjigi je pa jezik — to moramo poudariti — gladek, pravilen in skoro brez tiskovnih hib, papir je lep in soliden, kakor je za mladinsko knjigo treba. — V Giontinijevi zbirki se tudi opaža, da prevod na nekaterih mestih ne kaže popolnega umevanja češkega originala.

Te »Češke pravljice« v Osojnikovem prevodu štejem med najboljše knjige v slovenski prevodni in domači mladinski literaturi. Mariborski Sokol se je lotil tudi v tem oziru plemenitega dela, in želeti je, da nadaljuje zbirko v tej obliki in da poda slovenskim šolarčkom še ostale boljše pravljice Božene Nemcove.

Mladinoljub.

nam bo moža, ki je znan kot dober in varčen gospodar, kakor je bil pokojni Trošt. S tem sem s svojim poročilom kot načelnikov namestnik pri kraju.

Prihajam k drugemu delu svojega poročila, in sicer k poročilu blagajnika za XII. in XIII. upravno dobo, t. j. od 1. julija 1910 do 30. julija 1912, oziroma do današnjega dne.

Koncem XI. upravne dobe, t. j. dne 30. junija 1910 je znašalo društveno premoženje 7413,65 K. V XII. upravni dobi se je premoženje pomnožilo za 639,34 K ter je znašalo koncem te upravne dobe t. j. dne 30. junija 1911. l. 8052,99 K. V tej upravni dobi so umrli 4 člani in sicer: Rajšp Marija, Mavrin Marija, Spritze Ivan in Silc Pavel. Zakonitim dedičem se je v XII. upravni dobi izplačalo 1910 K. Izstopili so 3 člani in 4 so pa nanovo pristopili. Vseh članov je bilo dne 30. junija 1911. l. 235.

V XIII. upravni dobi se je glasom tiskanega računskega zaključka društveno premoženje pomnožilo za 684,90 K in znaša dne 30. junija t. l. 8737,89 K. V tej dobi je umrl 1 član, in sicer Josip Pintar, učitelj v p. v Ljubljani. Njegovi vdovi se je izplačalo 476 K. Toliko se je izplačalo tudi vdovi po pokojnem Troštu, katera vsota pride pa šele prihodnje leto v račun. Izstopilo oziroma izključenih je bilo letos 6 članov, 7 jih je pa pristopilo. Vseh pravih članov je 238. V imeniku je tiskanih sicer 242 članov, a med temi so 4, ki so izgubili vse pravice do društva, ki se pa ven dar še lahko poslužijo § 7. lit. c v srečo in tolažbo njih zapuščenjem. Vse učiteljstvo živi v pomanjkanju in ob času smrti največkrat še za sol ni pri hiši. Iz skušnje vem, da je imela učiteljska mnogobrojna družina ob smrti očetovi samo 12 h pri hiši. Kako prav jim je prišla podpora našega društva! Zato pristopajte v čim večjem številu k jubilejski samopomoči, ki obvaruje zakonite dediče pred najbližjo stisko in bedo. (Odobranje.)

V imenu pregledovalcev računov je poročal tov. L. Jelenc ter povedal, da so vse knjige in vsi računi v najlepšem redu.

Na predlog tov. Dimnika je bil potem izvoljen za predsednika tov. Ivan Schmeidek, ki je volitev sprejel ter v nagovoru povdarjal, da hoče za napredek in razvoj društva delovati v smislu pokojnega predsednika Trošta. Njegovo izjavo je občni zbor vzel z odobravanjem na znanje.

Na predlog tov. Jelencu so bili v odbor izvoljeni dosednji odborniki, tov. Režek, Gangl, Dimnik in Sič; na predlog tov. Gangla pa so bili izvoljeni za pregledovalce računov tov. Črnagoj, Jelenc in Škulj.

Prj slučajnostih je obč. zbor na predlog tov. Črnagoja naložil novemu odboru, naj izpremeni § 7. društvenih pravil.

Tov. Levstik si želi za društvo večje agitacije. Ta se naj bi poverila zastopnikom učiteljstva v okrajnih šolskih svetih. (Sprejeto.) Sprejme se tudi predlog tov. Kelca, da se pridobivanje članov poveri zaupnikom, ki jih določijo okrajna učiteljska društva.

S tem je bil dnevni red končan, in podpredsednik tov. Dimnik zaključil občni zbor s pozivom, naj vsi člani delujejo na to, da se število članstva pomnoži.

Glavno zborovanje.

Začetek ob 9. dopoldne v veliki dvorani Narodnega doma. Navzočih 340 udeležencev.

Predsednikov nagovor.

Tovariš Luka Jelenc:

Slavni zbor!

Vrhovna organizacija vsega naprednega slovenskega učiteljstva je naša Zaveza. Njene vsakoletne glavne skupščine se mi vidijo nekake revije, kjer pregledujemo svoje čete in merimo svoje moči.

Mnogobrojna udeležba 24. glavne skupščine v starodavnem Celju v teh dneh nam izpričuje, da se ne redčijo naše vrste, naše čete navzlic silovitemu pritisku in brezstidni persekuciji naprednega učiteljstva. Naj poudarjam takoj v začetku, da se je zgodila pravkar v minulih dneh zopet vnebovpijoča krivica dvema našima vrli-ma tovarišema!

Res je, da so se sčistile naše vrste, da so nas zapustili neznačajni koristolovci ter se pridružili zakletim sovražnikom naprednega učiteljstva. Tem našim zaslepljenim in pomilovanj vrednim tovarišem ni zgodovina učiteljskega življenja, sicer bi se morali naučiti iz nje, kako se je godilo po vseh krajih in v vseh časih šolstvu in učiteljstvu pod absolutno vladno krive palice.

Pa kaj se bomo čudili, da tem tovarišem ni zgodovina iz polupreteklega časa učiteljskega življenja, saj niti ne spoznajo iz zgledov v sedanjih dneh, da klerikalci sami ne marajo koristolovskih uskokov, saj ljubijo le izdajstvo, a sovražijo izdajalca. (Tako je!)

Kakor rečeno, zapustili so nas nekateri tovariši in pretrgali z nami vsako, da

prav vsako skupno delo v blaginjo našega stanu, a mi imamo za seboj mlad učiteljski naraščaj, na katerega smo lahko ponosni. (Živijo!) O tem se je prepričal vsakdo, kdor je prisostvoval III. sestanku jugoslovanskih učiteljskih abiturientov in abiturientk dne 16. minulega meseca v Ljubljani. Kličem Vam s tega mesta, mladi tovariši in tovarišice, le naprej po tej in tako lepo začrtani poti in prej ali slej mora zasijati zlata doba lepših in boljših učiteljskih dni! Dokler ima napredno učiteljstvo tak naraščaj, naj ne misli nihče na kapitulacijo. Strnjeni s takimi mladimi in za vse lepo in dobro navdušenimi sobojevniki v močno falango bomo zanašali bakljo prosvete v vsako najbolj zakotno gorsko vasico, saj drži edino le pot prosvete k svobodi. (Odobranje.)

Pri naših glavnih skupščinah si postavimo tudi program za delovanje v bližnji bodočnosti. Delovni program našemu delovanju v prihodnjem letu so sestavili zastopniki avstrijskega naprednega organiziranega učiteljstva, brez razlike narodnosti.

Dne 23., 24. in 25. aprila letos je imel upravni odbor »Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji« svojo sejo. K tej seji je povabil odbor zastopnike nemškega »Lehrerbunda«, ki so se je udeležili rade volje. V tej seji se je med splošnim odobravanjem in z velikim navdušenjem dala parola: »Delajmo v prihodnjem letu sami zase! Vse učiteljske organizacije širom Avstrije naj zastavijo vse sile, vse moči, vse svoje delovanje v to, da pridemo do svojih pravic, da se že vendar enkrat izboljša gmotno stanje avstrijskega učiteljstva. (Dobro!)

Če so z navdušenjem pritrjevali temu pozivu zastopniki gmotno boljše situiranega učiteljstva, če češki učitelj — državni poslanec izjavlja, da stoji češko učiteljstvo na robu propada, da se bo govorilo, da je bilo češko učiteljstvo, ako ne bo prav kmalu, pa prav kmalu pomoči, kaj naj rečemo mi slovenski učitelji, posebno kranjski, ki stojimo na spodnjem klinu naših siromašnih plač?! (Res je!)

Po slov. pokr. diha jo nekoliko lažje le tržaški tovariši, ki jim je pa tujec urezal boljši kruh; tovariši v Istri in na Goriškem se trudijo zaman, da bi se jim izboljšal njihov položaj, obetajo se jim celo hujši časi in neznosne razmere, kakor vladajo na Kranjskem; na Štajerskem divja brezmi-selna obstrukcija slovenskih klerikalnih poslancev, naperjena v prvi vrsti proti regulaciji Vaših plač; kaj pa naj rečem o naši ljubi Kranjski? V zadnjem kratkem zasedanju deželnega zbora se je stavil nujen predlog, naj se dovoli stradaljočemu učiteljstvu malenkostna draginjska doklada, a naši modri deželni klerikalni očetje so rekli, da to ni nujno in čujte in strmite, to sta rekla dva učitelja poslanca, ki sta tudi prvaka zloglasne Slomškarije. (Klici ogorčenja.) Glasovala sta zoper draginjsko doklado! To je unikum, ki mu ne najdemo para na vesoljnem svetu! Nenormalen je človek, ki strada sam in njegova družina, strada na stotine njegovih tovarišev in njihovih družin, a on trdi, da pomoči ni treba! (Tako je!)

S pozivom na delo, neumorno delo v prihodnjem letu za našo korist otvarjam 24. glavno skupščino in pozdravljam vse tovariše in tovarišice, ki ji prisostvujete!

Nato je pozdravil druge goste, in sicer dež. poslanca dr. Kukovca kot zastopnika izvrševalnega odbora »Narodne stranke«, ravnatelja H. Schreinerja iz Maribora, moravskega učitelja Viktorina kot zastopnika češkega učiteljstva. Spominjal se je smrti velikega slovenskega pesnika in misleca Antona Aškercu ter umrlega člana upravnega odbora, tovariša Ignacija Šijanca v Gornjem gradu.

Pozdravi:

V imenu pripravljalnega krajevnega odbora pozdravlja Zavezo predsednik Celjskega okrajnega učiteljskega društva, nadučitelj Fr. Brinar, ključ Zaveznikom, da je v bratstvu moč, ki je ne premore nobena sila. (Odobranje.)

V imenu Narodne stranke pozdravlja skupščino dež. poslanec dr. Kukovec, ki riše v markantnih besedah položaj učiteljstva in mu kliče, da naj ne omaga napram nasilnemu postopanju klerikalne stranke, zakaj zgodovina nas uči, da čim hujše je nasilstvo, tem hitreje pride padec nasilnikov. — Med drugim poudarja, da že lep program skupščine in potek včerajšnje delegacijske seje kaže duha, ki vlada v Zavezi in njenih članicah, duha dela in poguma, trdno zaupanje v visoke ideale učiteljskega poklica. In ta duh dela in poguma, to trdno prepričanje v svoje visoko poslanstvo vzdržuje učiteljstvo pokonci tudi sedaj, ko so javne razmere malodane po celi naši domovini šoli in učiteljstvu neprijazne. V imenu celjskih in štajerskih naprednjakov prav presrečno pozdravlja učiteljstvo. (Burno odobravanje.)

Zastopnik češkega učiteljstva, tovariš Viktorin iz Morave pozdravlja Zavezo v imenu češkega učiteljstva z zadržkom, da

dobi slovensko učiteljstvo najkrepkejšo zaščito v češkem učiteljstvu, ker ima tiste smotre, tiste naloge in tudi enake neprijateljce. (Burno odobravanje.)

Ravnatelj Schreiner se čudi učiteljstva idealnemu delu, ki ga vrši vkljub svojemu žalostnemu stanju. Iz poročila Zaveze se vidi, kako lepo dela slov. učiteljstvo v javnosti, vidimo to iz publikacij »Sol. Matice«, ki se je pospela do današnje višine edino le s pomočjo učiteljstva; a najlepši dokaz naravnost idealne požrtvovalnosti je udeležba pri letošnjem počitniškem tečaju, zakaj oglasilo se je do danes nad 60 udeležencev, ki se ne strajajo ne truda in ne gmotne škode, ki ga jim provzroči ta tečaj. In dokler ima slovenski narod tako učiteljstvo, se mu ni treba bati pogina. Izraža željo, naj ostane slovensko učiteljstvo še nadalje tako idealno delavno. V tem vidi tudi lepšo bodočnost slovenskega učiteljstva. (Ploskanje.)

Predsednik odbora Jugoslovanske socialne delavske narodne organizacije g. Fiala pozdravlja Zavezo, z željo, da se naj izkuša slov. učitelj okleniti slov. delavca, ki ima tiste ideale, kakor učiteljstvo, t. j. izboljšanje gmotnega stanja in duševne izobrazbe. (Odobranje.)

Referati.

O našem položaju in šolstvu je imel globoko zamišljeno predavanje učitelj Karel Kveder (St. Jur ob Južni železnici). Stvarno je zavrnil vse klerikalne napade na šolo in učiteljstvo in obširno govoril o modernih težnjah po reformi ljudskega šolstva. Govornik je žel burno hvalo. Referat priobčimo v celoti.

O stalnem nameščenju okrajnih šolskih nadzornikov je poročal imenom brežiško-sevniškega učiteljskega društva učitelj Melhior Rizmal (Rajhenburg). Skupščina je nato po kratki debati, v katero so posegli Schreiner (Maribor), Črnagoj (Ljubljana), Jamšek (Rajhenburg), Brinar (Gotovlje), Škulj (Ljubljana), Knaflič (Gorica), Černež (Griže), z večino glasov sklenila, da se izreče proti stalnemu nameščenju okrajnih šolskih nadzornikov, ker smatra to za svobodni razvoj ljudskega šolstva škodljivo. Referat in resolucijo prijavljamo danes v celoti na drugem mestu.

O Janu Jaquesu Rousseauju kot človeku in pedagogu je končno kratko in jedrnat govoril dr. I. Lah (Ljubljana). Temeljito študijo priobči »Popotnik«. — S tem je bil dnevni red končan in tov. Jelenc zaključil glavno skupščino.

Banket.

O 1. popoldne se je vršil v veliki dvorani »Narodnega doma« banket, ki je združil v prijetni družbi večino skupščinarjev. Tovariši so veselo prepevali, tov. Brinar pa je nazdravil predsedniku Zaveze, L. Jelencu. Sicer smo opravili brez morečih govoranc

Brzobjavni pozdravi.

Belgrad: Učiteljsko združenje v Srbiji čestita k delu svojim bratom in želi sijajen uspeh! — Vicko Jovanović, tajnik, Uroš Blagojevič, predsednik.

Černica: V duhu z vami. — Merljak, Baša, Križman, Cenkič.

Jankovice: Nemohouce se dnešni skupščiny sčastniči osobně pro neodkladné práce, jsme přece duchem mezi Vámi. Imenem Svazu slovanského učitelstva v Rakousku vyslovujeme upřímné přání, aby jednání této skupščiny bylo korunováno plným úspěchem. Na zdar! Hajny, t. č. předseda, Zakimovskij, mistopředseda.

Kobarid: Za učiteljske pravice vsi vselej z uma svetlim mečem v boju le naprej! — Urbančič, Matelič, Miklavč, Bogataj, Kalah, Gruntar.

Litija: Danes zadržan, pridem jutri. Pozdrav delegatom! — Andolšek.

Ljubljana: Neustrašene bojevni-ke za svoje visoke ideale presrečno pozdravlja deželni odbornik dr. Triller.

Ljubljana: Žal, zadržan, želim zborovanju najboljši uspeh ter kličem na delo med ljudstvo, zakaj v delu je moč, v delu rešitev. — Pesek.

Ljubljana: Velikim in neupogljivim značajem kličemo: Vztrajajte! — Centrala akad. ferial, društva »Prosveta« v Ljubljani.

Prosek: Pionirjem ljudske prosvete mogočni slava od obale jadranske! Pevsko društvo »Hajdrih«, Prosek.

Split: Kako nas staleška sloga uredila ekonomski, tako vama oživotvorila plemenite vama ideale! — Predsjednik učiteljskog društva Radila.

Stajer: Živeo slovensko učiteljstvo! — Drezinski, Denkwicz, Siny, Jyralik, Fenczar, Wislacki, Bayger, Stejskal.

Zagreb: Srdačno pozdravljamo i želimo dobar uspeh. — Savez hrvatskih društava.

Železnike: Zadržan, a v duhu z vami! — Stupica.

Wildenschwert: Iskren pozdrav in ves uspeh zborovanju sloven-

skega naprednega učiteljstva živijo. — Peter Skalicky.

Z v a b e k : Ker zaradi sklepa svojih oblastnij ne morem se udeležiti zborovanja, Vas kot pooblaščenec v imenu društva »Goročan« prav iskreno pozdravljam. Vidim v duhu armado, ki dela neustrašeno za povzdigo kulture našega milega naroda. Vidim stanovske tovariše, ko sklepajo v prilog našemu stanu. Čutim z Vami ponos, ki krepki Vaše srce ter povzdiga Vam pogum. Veselim se z Vami, da naša armada stoji zaradi vednega boja na zdravi podlagi, iz katere rastejo čisti duhovi z načelom »Delo za narod, za slovenski narod«. Pozdravljam Vas najizkrenejše ter Vam kličem krepki: »Naprej!« — Dragan Doberšek.

Počitniški tečaj Slovenske Šolske Matice.

Gospodične učiteljice, ki se bodo udeležile tega tečaja, opozarjamo, da jim je odbor preskrbel v društvenem domu »Mladike« brezplačna prenočišča. Moški udeleženci bodo pa prenočevali v telovadnici I. mestne šole v Komenskega ulici. Skupno hrano bodo imeli vsi udeležniki v Gorsetovi gostilni pri »Novem Svetu« na Marije Terezije cesti. Če še kdo želi obiskovati tečaj, naj se takoj pismeno prijavi Jak. Dimniku, nadučitelju v Ljubljani.

Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov.

Poročal na Zvezini skupščini v Celju tov. Melhior Rismal.

Naše šolstvo boleha že na dveh ranah.

Kal prvi rani so položili v državni šolski zakon kar takoj, ko so ga sklenili. § 55. je tisti bacil, ki je padel na ugodna tla in provzročil vedno bolj žgočo rano, ki najbolj oslabljuje življensko moč našega šolstva. To je slab gmotni položaj učiteljskega stanu. Ta paragraf je kriv, da je usoda učiteljstva usoda zapuščenega nezakonskega otroka. Toliko korajže so še imeli, da so spravili dete na svet, a toliko moralne vsebine niso imeli in je še nimajo, da bi skrbeli zanje, ampak so ga izročili deželam, ki pa niso nič boljše od mačeh in ravna jo z učiteljstvom po devizi: Živi, ali pa vzemi ciankalija!

Beda učiteljstva pa sesa tiho, pa neumorno kri šolstvu. Kaj pomagajo drugi paragrafi, pa naj bodo še tako moderni!

Drugo rano je šolstvu vsekal znameniti knez Lichtenstein, ko je s svojim predlogom l. 1883. izzval reakcionarno novelo k državnemu šolskemu zakonu.

Slovenec pravi: V tretje gre rado! Da ne ostane na laži, zato že zopet vih-tijo meč nad našim šolstvom, da mu zadajo še tretjo rano, in ta bo v obliki stalnega nameščenja okrajnih šolskih nadzornikov.

Tega prepričanja je brežiško-sevniško učiteljsko društvo in jaz imam kot njegov zastopnik dolžnost, da podam tukaj razloge, ki so nas vedli do tega sklepa.

V naši državni polovici (Galicija izvzeta) niso bili dosedaj okrajni šolski nadzorniki stalni, temveč je zahteval deželni šolskonadzorstveni zakon, da jih imenuje naučno ministrstvo na podlagi ternopredloga deželnega šolskega sveta provizorično za šestletno dobo.

Dasiravno ne moremo imenovati tega načina nastavljenja okrajnih šolskih nadzornikov najidealnejšim, vendar mu ne moremo odrekati demokratsko potezo. Vezana ni bila vlada, vezan ni bil nadzornik. Če je bil sposoben, je lahko ostal, če pa ne, je lahko šel. Mož, če mu je bil napredek šolstva res na srcu, je imel dovolj proste roke, da se je potoegoval zanje. Učiteljstvo je pa imelo tudi nekako orožje v rokah, zakaj provizoričnega se lažje iznebiš, kakor pa definitivnega. Vsakemu nadzorniku bi se lahko pripetilo, da se vrne zopet tja, odkoder je prišel. Ta nesigurnost je provzročila, da je moral skrbeti za dobre odnose na spodaj in zgoraj.

Hudo je pa vendar marsikomu zapustiti nadzorniški stolec in se vrniti nazaj. Vedno biti pripravljen na ta korak, to goni one okrajne šolske nadzornike, da se zavzemajo za svoje stalno nameščenje, in sicer na ta način, da se jih podpravi.

Vlada je seveda dalje časa odkimavala, kakor vedno, kadar gre za ljudsko šolstvo. Končno se je pa te ideje le oprijela, ko je spoznala, da tiči za njo tudi pridobitev popolnega vpliva na ljudsko šolo.

V to svrhu je uvedla pogajanja z deželnimi odbori, da preskrbijo v deželnih zborih odstranitev one točke šolskonadzorstvenega zakona, ki zahteva, da se morajo okrajni šolski nadzorniki imenovati od naučnega ministrstva šele po-

tom deželnega šolskega sveta provizorično na 6 let.

1. Vlada hoče nastaviti stalne nadzornike kot državne uradnike.

2. S to akcijo ne mara obremeniti države.

3. Ona hoče imeti pri tem popolnoma prosto roko.

4. Podržavljeni ne bodo vsi nadzorniki naenkrat, ampak polagoma od slučaja do slučaja.

Slišal sem oddaleč zvoniti, da nekateri nadzorniki sami niso zadovoljni, da se je vlada tako odrezala, da lahko rečemo: nadzorniki so obračali, vlada je pa obrnila. Starejšim močim itak ne obeta nič, ker bodo nastavljeni stalnim mlade, da pride država na svoj račun. Mlajšim pa tudi ne bo povolji, ko bodo gledali, kako je vzela vlada zdaj enega, zdaj drugega pod svoje varno okrilje in zaostali se bodo čutili zapostavljeni. Iz tega pač lahko posnamejo, da vlada tudi za nje nima pravega srca.

Če torej nimj ni vlada po vsečnosti ustregla, tem manj more ugajati ta zadeva onim, ki imajo interese na napredku šolstva in katerim stalno nameščenje nadzornikov tangira tudi stanovske interese. In to je napredno učiteljstvo.

Napredno učiteljstvo se dobro zaveda, da je šola kulturna institucija, ki ima namen plemeniti človeškega duha, ga kulturno dvigniti. In to more doseči samo z vzgojo značajev, ki delajo dobro zaradi dobrega samega, se ogibljejo slabega zaradi slabega samega brez ozira na plačilo ali kazni najsi bosta že častni ali pa večni. Vsak drug značaj je kupljen in ni trpežen. Samo ta vzgojni princip daje šolstvu kulturni značaj, a dovoljuje nam ga samo napredno življensko naziranje. Zato se šolstvo nima ničesar bati od pravih naprednih političkih stremeljenj.

Drugače pa je z reakcionarnimi elementi. Ti so našemu šolstvu itak že principialno nasprotni, ker jim je preveč svobodno in jim ruši temelje, na katere se opira njihova moč. Najljubše bi jim bilo da take šole ni. Ker pa obstoji, je treba računati z njo in oni dobro računajo. Oni najbolj uvažujejo rek: Kdor ima šolo — ima bodočnost. Zato bijejo hudi boj za osvojenega našega šolstva, ker ga hočejo izpremeniti v ogromno fabriko za proizvajanje svojih pristašev, kar se jim vedno bolj posrečuje. Naučno upravo že vodi mož, ki je njihov zaupnik in tam so skovali sedaj železno rajco, v katero hočejo vtakniti naše šolstvo in mu zatreti vsak svobodni polet.

Ta železna rajca bo definitivum okrajnih šolskih nadzornikov.

Kaj bo nadzornik potem, ko ga bodo sprejeli v državno službo in postal definitivni? Navaden politički uradnik, njegov šef bo pa okrajni glavar. Vzeta mu bo vsaka prostost. Naj bo imel mož še tako dobro voljo, razvijati je dejanski ne bo smel, ker bo moral svoje delovanje urediti tako, da bo po godu višjim gospodom že zaradi službene podrejenosti. Ti so pa itak samo izvršujoči organi vladajoče stranke in tako se bo zgodilo, da bo definitivni nadzornik le eksponent reakcionarne stranke, to je tiste stranke, katere program je že, da šolstvo oslabi in ki hoče, da se že ustanovljene šole opuste, kakor sem čital nedavno v »Tovarišu«, kamoli, da bi bilo nadzorniku mogoče se uspešno zavzemati za ustanavljanje novih potrebnih šol.

Že to dejstvo da dovolj misliti. Sigurni smo pa, da samo pri tem ne bo ostalo, ampak da pojde pred vsem za vzgojo v šoli. Kakšno vzgojo bodo zahtevali? O tem ni dvoma, da jezuitsko, klerikalno, ki se mora vsakemu zavednemu človeku upirati. In ti značajni, napredni učitelji, se boš uklonil in vzgojeval tako? Trdno sem prepričan, da ne. Zato se pa zavedaj, da se vremena ne bodo zjasnila, ampak stemnila in da se ti pripravlja za večerjo valpetov bič.

Po mojem mnenju zadostuje že to, da napredno učiteljstvo odkloni stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov. Vendar bi si vladnega načrta ne ogledali od vseh strani.

Ona namreč izjavlja, da s to akcijo ne mara obremeniti državnega proračuna in da zahteva zase popolnoma svobodno roko.

Ako se z nadzorništvom pri kakem podjetju resno misli in ne na koritarstvo, tedaj ga poverijo osebi, ki je strokovnjak. Vsak drug mora podjetje upropasti ali ga pa srečno dovesti do propada. Tako podjetje je tudi šolstvo. V njegov prospeh bo samo nadzornik strokovnjak, ki pozna ljudskošolstvo do mozga. Kje pa najdemo take? Menda se ne bom zaletel, če trdim, da je take najti edino med ljudskošolskim in meščanskošolskim učiteljstvom. Vsakemu drugemu lahko s Presernom zakličemo: Le čevlje naj sodi kopitar! Sicer je pa to tako samoobsebi razumevno, da ne rabi nobene utemeljitve. Učiteljstvo pa bi storilo dobro, da se odločno postavi na to stališče.

Sedaj se pa vprašamo, kako bo vlada nastavljala ljudskošolsko in meščanskošolske učitelje stalnim nadzornikom, ako ne mara obremeniti državi proračuna. To je izključeno! Zato pa hoče imeti pri izbiranju prosto roko. Ona ne mara v ta namen državnega zakona, ki bi opredelil službeni delokrog nadzornikov, njihove pravice, njihove dolžnosti, na kar bi se lahko opirali nadzorniki in učiteljstvo. To bi bilo za medsebojno razumevanje in vzdrževanje odkritih odnošajev neobhodno potrebno. No, ona si hoče potem navadnih pogodb zagotoviti kategorijo uradnikov, ki bodo imeli skrb na tem, da se šolstvo čim bolj pobirokratizira.

Kakšne nadzornike ima torej učiteljstvo pričakovati? Ljudskih in meščanskih učiteljev ne, ker ni denarja, ampak take, ki znajo na gimnaziji strogo klasificirati dijake, o ljudskem šolstvu se bodo morali pa dati še poučiti. Ne bomo dobili takih, ki bi imeli toplo srce za učiteljstvo, ampak take, ki so po godu našim ljubim klerikalnim prijateljem. In sedaj si slikaj ti napredni učitelj krasno bodočnost!

To so tisti razlogi, ki so nas vedli do sklepa, da bo definitivum okrajnih šolskih nadzornikov velika rana na šolstvu, ki bo pa v prvi vrsti udarila napredno učiteljstvo.

V dokaz nam služi dežela stalnih nadzornikov Galicija. Ves svet ve, da vladajo tam najbolj žalostne šolske razmere v Avstriji, in galicijsko učiteljstvo je izdalo komuniké, v katerem konstatira, da datira propadanje ljudskega šolstva v deželi, odkar so okrajni šolski nadzorniki stalni, in svarijo ostalo avstrijsko učiteljstvo pred to dobroto.

Drugi dokaz za resnost naših pomislov nam pa donaja klerikalna politika sama. Kdaj se klerikalci potegujejo za kako stvar? Samo takrat, kadar vedo, da se bo dalo kovati z njo zlato za svojo stranko. Za kulturo jim ni nič! In kdo se pa najbolj peha za to zadevo? Klerikalci!

Ti razlogi so tudi vodili moravsko učiteljstvo, češko in nemško, in se je postavilo proti stalnemu nameščenju in dosegli so uspeh. Napredna večina je v deželnem zboru odklonila vladni predlog.

Mi pa žalibog zvonimo po toči. Na Kranjskem, Koroškem, v Dalmaciji in v nekaterih drugih deželah so pa predloge sprejeli, in cesar jih je sankcioniral. Morebiti se bo pa dalo pomagati na Štajerskem in na Primorskem. Toda učiteljstvo nima moči, da bi se samo obranilo te nakane, zato pa stori svojo dolžnost, da opozori napredno javnost na bližajočo se nevarnost in pozivlja posebno napredne poslance, da za tistih par grošev, ki si jih dežela pri tem prihrani, ne izdajo koristi pravega šolstva in ne izročijo naprednega učiteljstva Judeževemu objemu reakcionarcev.

Resolucija:

Učiteljstvo, združeno v Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, smatra stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov svobodnemu razvoju ljudskega šolstva skrajno škodljivim in vztraja na zahtevi, da se imenujejo okrajnim šolskim nadzornikom v prvi vrsti ljudskošolski in meščanskošolski učitelji; ki pa morajo dokazati vsestransko izobrazbo in sposobnost ter neoporečno življenje.

Abiturienti mariborskega učiteljskega iz l. 1882!

Po 30letnem trdnopolnem delovanju na polju prosvete nas navdaja želja, da se snidemo sošolci tega letnika, kolikor nas še diha, v sredo dne 4. septembra t. l. ob 8. uri zvečer v »Gambirnovi dvorani« v Mariboru k prijateljskemu sestanku.

V četrtek jutraj izlet v Hoče. Več podrobnosti v sredo zvečer pri sestanku. Boriteltji po 30. letih, vsi na svidenje!

Za odbor:

J. Černko, sklicatelj,
Šmarjeta ob Pesnici.

Deška mešč. šola v Ljubljani je nujno potrebna.

(Konec.)

12. Razvoj meščanskih šol v Avstriji.

Kakor že omenjeno, se vleče vprašanje o ustanovitvi deške meščanske šole pravzaprav že od l. 1898, ko je prvič izprožil to vprašanje c. kr. deželni šolski nadzornik Francišek Levce.

Letos se je pa pri razpravi o ustanovitvi realne gimnazije od strani nemških zastopnikov v tej zbornici iznova izprožila misel o potrebi deške meščanske šole za Ljubljano.

Deželni zakon z dne 29. aprila 1873. l. zahteva po § 5. najmanj eno meščansko šolo v vsakem okraju. Na Kranjskem bi morali imeti v smislu tega zakona najmanj 11 meščanskih šol, v istini imamo pa samo

dve: v Krškem (nemško) in v Postojni (slovensko). Ta zakon je za razvoj meščanskih šol jako nesrečen, ker mora po tem zakonu vsak okraj zase vzdrževati šolo in plačevati učiteljstvo. Potrebno se pa meščanske šole vendarle, posebno še za naše glavno mesto. Če ne pojde drugače, bo morala naposled mestna občina, rada ali nerada, ustanoviti in vzdrževati na lastne stroške deško meščansko šolo ter plačevati učiteljstvo.

Poglejmo, kako znajo v drugih kroninah ceniti meščanske šole in kako so nastale in se razvijale meščanske šole v Avstriji.

Leta 1851. je država izpopolnila nekdanje normalke v samostojne trirazredne nižje realke. Nekaj let pozneje so se realke razširile v višje realke, začetkoma v šest, pozneje pa v sedemrazredne. S tem so pa izgubili nižji razredi svoj praktični pomen ter so postali le pripravljavnice za višje razrede.

Iz prvotnih nižjih realk so pa nastale l. 1869. meščanske šole.

Danes imamo v Avstriji 890 meščanskih šol. Največ jih ima Češka, in sicer 392. Nižja Avstrija jih ima 185; Moravska 144; Galicija 58; Šlezija 30; Štajerska 27; Gornja Avstrija 17; Primorska 8 Dalmacija 7; Koroška 7; Tirolska 3; Predarlška 2 in Kranjska 2 meščanski šoli.

Ljubljana je pa še danes edino glavno mesto v Avstriji brez deške meščanske šole. — Če primerjamo število prebivalcev s številom učiteljev meščanskih šol, pride na enega učitelja meščanskih šol na Češkem 2172 prebivalcev; v Pragi 905; v Libercu 1071; na Moravi 2989; v Šleziji 5000; na Solnograškem 5263; v Dol. Avstriji 6000; na Dunaju 1262; v Gor. Avstriji 7477; na Koroškem 8333; na Štajerskem 13.462; v Galiciji 15.000; v Dalmaciji 15.385; na Predarlškem 15.556; v Gorici 26.667 in na Kranjskem pa 45.455!

13. Učiteljstvo z izpitom za meščanske šole.

V Ljubljani imamo tri stalne aktivne učitelje in tri učiteljice (Anton Arko, Josip Bezljaj, Luka Jelenc; Marija Mehle, Franja Zemmel in Agneza Zupan), ki imajo izpit za meščanske šole. Le-to učiteljstvo prosi tudi za ustanovitev meščanske šole, oziroma prosijo za personalno doklado za čas, dokler ne dobe službe na meščanski šoli. Ta prošnja se glasi takole:

Slavni občinski svet ljubljanski!

Vdano podpisano učiteljstvo prosi za ustanovitev meščanske šole v Ljubljani v smislu § 5. dež. šol. zak. z dne 29. aprila 1873. l. in ministrskega ukaza z dne 8. junija 1883. l., oziroma prosi za personalno doklado za čas, dokler se ne ustanovi ta šola.

Svojo prošnjo podpiramo z nastopnimi razlogi:

1. Imajo pri vseh stanovitvi višji izpiti tudi praktično veljavo in donajajo gmo-ton korist, edino kranjsko učiteljstvo ne more z izpiti za meščanske šole doseči ničesar. V drugih deželah, n. pr. na Koroškem in na Češkem, dobivajo učitelji, ki imajo izpite za meščanske šole, personalno doklado tudi, če delujejo na ljudskih šolah. S tem pa pridobijo dežele tudi učiteljski naraščaj za meščanske in strokovne šole.

2. Večina podpisancev deluje na ljubljanskih osemrazrednih ljudskih šolah, ki bi se morale v smislu ministrskega ukaza z dne 8. junija 1883. l. (ad IV. 5) že pred leti izpremeniti v meščanske šole. Deželni zakon z dne 29. aprila 1873. l. pa zahteva po § 5. — najmanj eno meščansko šolo v vsakem okraju.

3. Poučuje učiteljstvo na ljubljanskih osemrazrednicah tudi po knjigah, ki so odobrene za meščanske šole, imajo pa tudi strokovni pouk kakor na meščanskih šolah, uživajo pa le plače ljudskih učiteljev ter delajo v pravem pomenu tlako. Prikrasani so pa tudi učenci na osemrazrednicah, ker njih izpričevala nimajo tiste veljave (zlasti ne pri pošti in železnici, pri vstopu v višje obrtne in trgovske šole), kakor izpričevala meščanskih šol.

4. Sestavil se je učni načrt za ljubljansko meščansko šolo po naročilu c. kr. dež. šol. sveta že l. 1905.

5. Ker so se že ponovno izrekli volilci na shodih — torej davkoplačevalci — za ustanovitev meščanske šole v Ljubljani, oziroma da se učiteljem na osemrazrednicah dajo plače meščanskih učiteljev, je odstranjen tudi zadnji zadržek, da bi se prošnji podpisancev ne ugodilo.

V Ljubljani, 9. februarja 1912.

Anton Arko l. r., Jos. Bezljaj l. r., Luka Jelenc l. r., Marija Mehle l. r., Franja Zemmel l. r., Agneza Zupan l. r.

14. Predlogi šolskega odseka.

Na podlagi tega poročila predlagam v imenu šolskega odseka sledeče:

I.

Visoka c. kr. deželna vlada se naproši, da izposluje s posebno vladno predlogo

pri deželnem zboru premembo člena IX. zakona z dne 19. decembra 1874. l., dež. zak. štev. 37, po katerem imajo vse stroške za meščanske šole nositi šolski okraji, v tem smislu, da bi se tudi meščanske šole prevzele na normalnošolski zaklad.

II.

Poslopije za III. mestno deško šolo naj se sežida — če mogoče — tako razsežno, da se v njem prejalislej nastani tudi deška meščanska šola.

III.

Učiteljem in učiteljicam, ki imajo izpit za meščanske šole, naj s 1. oktobrom 1912 dovolijo personalne doklade po 200 kron na leto, in sicer za čas, dokler ne dobe službe na meščanski šoli.

Književnost in umetnost.

O postanku Aškerčevega prevoda Uhlandove pesmi »Die Einkehr«. Ko sem leta 1893. urejeval »Kmetovalca«, ko je izhajal kot gospodarska priloga pri »Domovini« v Celju, sem imel navado, da sem vsaki številki na čelo postavil primeren izrek kakega slovečega slovstvenika. Tako sem tudi že dle časa gojil iskreno željo, zlasti naše sadijare razveseliti s prelepo in presrčno Uhlandovo pesmijo »Die Einkehr«. Nekega jutra torej grem k Aškercu v njegovo stanovanje ter mu to svojo gorečo željo razodenem ter ga obenem prosim, da bi to pesem prevel na slovenski jezik. On pesem prečita ter mi obljubi, da jo bo izkusil prevesti. Popoldne po končanem pouku me je že čakal pri šolskih vratih ter mi je izročil prevod z opazko, da je sicer nekoliko bolj svobodno, da mi bo pa menda vendar ugajal. Jaz se mu zahvalim ter veselo prečitam prevod, v katerem vejata ravno tista miloba in vzvišeni poetični duh kakor v izvorniku. Prevod se je objavil v »Kmetovalcu« dne 5. septembra 1893. Kakor je bila ta Uhlandova pesem že poprej natisnjena v nemških šolskih berilih, tako je danes njen Aškercev prevod pravi biser slovenskih šolskih čitank.

Fr. Praprotnik.

»Slovan«, mesečnik za književnost, umetnost in prosveto, priobčuje v svoji najnovejši številki zanimive prispevke k poznavanju A. Aškerca; dočim pojasnjuje naš zaslužni ahasverski potnik Prostoplav Kretanov Aškerčev razvoj v njegovem službovanju na Štajerskem, nam kažejo Govekarjevi spomini (na podlagi Aškerčeve korespondence) pokojnega pesnika sredi literarnih bojev pred 15 leti, ko je bil premagan Stritar. — »Slovan« je menda edini naš leposlovni list, ki je Palackemu posvetil poseben članek, ki primerja češke razmere s slovenskimi. — Med leposlovnimi pisatelji omenjamo krepki talent Marije Kmetove, med pesniki pa Debeljaka, Funtka, Gangla itd. — V listu sta dve oceni Puigljve knjige »Brez zarje«. — List krasita dve večbarvni sliki poleg drugih.

Štajerske vesti.

—š— Izjava. Nekateri tovariši so me opozorili, da se nahaja v šematizmu »Slovan« med njenimi člani tudi moje ime, in sicer z bivališčem v Trbovljah. Izjavljam, da sploh nikdar nisem pristopil k omenjeni zvezi, niti pismeno, niti ustmeno, dalje, da nisem nikoli plačeval zvezi kakršnekoli članarine, torej tudi nisem član imenovane zveze. — Rado Rainer, učitelj v Hrastniku.

—š— Pojasnilo. Prejeli smo in priobčujemo: Z ozirom na spis »Anton Aškerce kot katehet v Mozirju« v Vašem cenj. listu od dne 9. avg. t. l., štev. 32., prosim prav vladno, da blagovolite sprejeti in objaviti sledeči odgovor, oziroma pojasnilo Anton Aškerce je bil tukaj kot katehet nastavljen l. 1893. in 1894. in sva zlasti midva v tem času živela skupaj v najintimnejšem prijateljstvu. Skupaj sva stanovala v ravno tisti hiši in skupaj sva tudi v prijaznem razgovoru prebila skoraj vse ure svojega prostega časa. Ker sva bila takrat še oba samca in ker nobeden od naju ni iskal zabave in kratkočasje v večjih družbah, zato sva bila tako nekako drug na drugega navezana. Lahko pa rečem, da sva se ves čas, kar je bil on tukaj prav prijateljski sporazumela in da nobeden od naju ni nikdar dal najmanjšega povoda, zaradi katerega bi se bilo to soglasje med nama že kakorkoli kalilo. Dolžnosti svojega poklica je Aškerce jako natančno in vestno izpolnjeval. Zlasti je kaj marljivo zahajal v šolo in je tudi vsako uro, katero je zaradi svojih stanovskih opravil zamudil, takoj pri prvi priliki nadomestil. Pri svojih učencih je bil jako priljubljen in so bili tudi uspehi njegovega poučevanja prav povoljni, kar se je zlasti pokazalo pri vsakoletni izkušnji iz veronauka. Prav izvrstno smo se sporazumeli tudi s preblagim župnikom Željcem, pri katerem sva bila na hrani. Res je bil časih župnik malo nevoljen zaradi tega,

ker so hudobni ljudje Aškerca večkrat pri njem tožili, kakor mi je to vselej sam povedal, pa jaz sem vsakokrat dejal, da so vse te tožbe deloma neresnične in izmišljene, deloma pa tako malenkostne, da se nanje pač ni treba prav nič ozirati. No, in blagi gospod je to tudi sam izprevidel in ni nikdar kazal proti svojemu kaplanu niti najmanjše nevolje. Nekateri hudobneži pa so Aškerca tožili tudi v Mariboru in je bil zaradi tega dvakrat na odgovor poklican. Kakih neprijetnih posledic pa tudi te tožbe zanj niso imele. — Sploh je pa Aškerc pri vseh poštenih ljudeh užival največje spoštovanje, kar se je posebno pokazalo pri njegovem odhodu iz Mozirja l. 1894. Na predvečer njegovega odhoda se je zbrala jako odlična družba v krčmi pri Al. Goričarju v tako obilnem številu, da so bili vsi prostori tesno zasedeni. Jaz sem imel pri tej priliki slavnostni govor, v katerem sem poudarjal njegovo sicer tiho in mirno, pa vendar tako vztrajno in uspešno delovanje in pa njegove velike in nevenljive zasluge, ki si jih je za slov. narod pridobil kot slovstvenik, zlasti pa še kot velik pesnik. V enakem smislu so se od njega poslavljali tudi še drugi govorniki. Drugi dan pa so se od njega s primernimi nagovori poslovili učenci tukajšnje šole. Dekleta pa so mu v znak ljubezni in vdanosti izročila toliko prekrasnih šopkov, da je bil voz, na katerem se je odpeljal, z njimi takorekoč preobložen. Prebivalci trga pa so mu izkazali tudi še to izredno čast, da so ga na potu v Škale spremljali na vozech. Aškerca pa so vse te nepričakovane prireditve naravnost presenetile ter se je za nje tudi javno v časopisih prav iskreno zahvalil. V Škalah in tudi pozneje, ko je bil nekaj časa v Celju, sem ga jaz tudi še obiskal. Ravno tako sem ga večkrat obiskal tudi v Ljubljani in sva bila vselej oba prav vesela, da sva se zopet videla. Spominjala pa sva se vselej prijetnih in veselih dni, katere sva skupaj v Mozirju preživela. Vedno pa sva si medsebojno dopisovala. In v teh svojih jako ljubeznivih pismih mi je Aškerc večkrat pisal in poročal take reči, kakršne pač le zaupa prijatelj prijatelju. Zato je pa tudi vedno poudarjal, da zaupa vse le meni, svojemu staremu prijatelju in da tudi želi, da ostane to tajno, kar se je tudi zgodilo. Gotovo je pa to prejasen dokaz velikega zaupanja, ki ga je do mene imel, sicer bi mi pač o marsičem ne bil nikdar pisal. Tudi mi je obljubil, da me bo enkrat v Mozirju obiskal, kar bi bil gotovo tudi storil, ako bi ga ne bila prebridka smrt prehitela. Iz vsega tega je pa dovolj razvidno, da sva si bila ves čas, kar sva se poznala, prav odkritosrčna in drug drugemu iz srca vdana prijatelja. Zato si pa tudi upam smelo trditi, da teh najinih tako dolgoletnih in intimnih prijateljskih razmer pač nihče ne bo utajil!

Mozirje, 17. avgusta 1912.
Fr. Praprotnik.

Splošni vestnik.

Nagrobni spomenik rajni tovarišici Josipini Pišlarjevi se odkrije v soboto, dne 7. septembra dopoldne na pokopališču v Kuželju ob Kolpi. Tovariši in tovarišice se vabijo, da se udeležijo odkritja v polnem številu. Prihod vlaka v Kočevje ob 10. uri 38 minut, odhod pošte ob 12. uri. Ob tej priliki si lahko ogledajo lep kos Kranjske in Hrvaške Svíce.

Prošnja. P. i. gg. okrajne šolske nadzornike prosim, da mi blagovolijo poslati za Letopis Slovenske Šolske Matice teme in teze, ki se je razpravljalo o njih pri letošnjih okrajnih učiteljskih konferencah.

Jakob Dimnik, nadučitelj, Ljubljana.

P. n. čitatelje opozarjamo na novo opremljeno kavarano »Prešeren«. Več v oglasu.

SUKNO in modno blago za gospode in gospe priporočila izvozna hiša **ZE FIRE** Prokop Skorkovský in sin v Humpolcu na Češkem. Vzorci na željo franco. Zelo zmerne cene. Na željo dam tu izgotoviti gosposke obleke.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet od konca julija K 110.066 29.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Listnica uredništva:

Vprašanje: Neka učiteljica (iz Goriškega), ki namerava nadaljevati študije na pedagogiju, bi rada vedela, ako sploh obstoji kaka ustanova v iste svrhe, ali če bi bilo pričakovati kake podpore od deželnega odbora ter do koga naj bi se tozadevno obrnila. — Odgovor: V ta namen ni nobene ustanove. Podpore pa lahko dovoli deželni odbor, ako ima kaj smisla za nadaljno izobrazbo učiteljstva. V ta namen napravite prošnjo na deželni odbor, da Vam naj plačuje vsaj supleanta, sicer ga boste morali plačevati iz svojega.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Kranjsko.

Št. 2117.

Na enorazredni ljudski šoli na Malenskem vrhu pri Poljanah se razpisuje služba učitelja in voditelja v stalno nameščenje s postavnimi prejemki in z naturalnim stanovanjem.

Pripomniti je, da stanovanje voditeljevo ni tako, kakor mu gre v zmislu § 5 zakona z dne 29. 4. 1873. l. dež. zak. št. 22.

Redno opremljene prošnje je vložiti predpisanim potem pri podpisanih c. kr. okrajnem šolskem svetu do 31. avgusta 1912. Prosilci, ki v kranjski učiteljski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranju, dne 13. avgusta 1912.

Št. 2910.

V šolskem okraju Ljubljanske okolice se razpisujejo naslednja učna mesta z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje:

1. Po ena nadučiteljska služba na dvorazredni ljudski šoli v Blatni Brezovici, na dvorazredni ljudski šoli v Št. Jurju na trirazredni ljudski šoli na Ježici in na štirirazredni ljudski šoli na Studencu-Igu; 2. Po eno učno mesto na petrazredni ljudski šoli v Borovnici (z omejitvijo na moške prosilce) in na šestrazredni ljudski šoli v Spodnji Šiški.

3. Po eno učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli na Kopanju in v Rakitni. Pravilno opremljene prošnje za eno izmed teh učnih mest je za vsako posebej predpisanim službenim potem semkaj vlagati

do 20. septembra 1912.

V kranjski javni ljudsko-šolski službi še ne stalno nameščeni prosilci morajo z državnozdravniškim izpričevalom dokazati, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, dne 16. 8. 1912.

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za šolske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stekla arska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

Sukna

in modno blago

za moške in ženske obleke priporoča firma

Karel Kocian

tvornica za sukno v Humpolcu (Češka).

Vzorci franco.

Knjigoveznica

Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

Starejša ženska,

morebiti vdova učitelja, uradnika, vpokojena učiteljica itd. ali druga ženska, ki bi ne zahtevala plače (ali ne velike plače) in živel z družino ter pomagala gospodinj, se želi k učitelju v prijaznem kraju slov. Koroške. Dobi svojo sobo. Postranski zaslužek. — Pisma pod „Doma“ na upravo lista.

Priporočajte in širite naš list!

J. Jax

Ljubljana

Dunajska cesta

Šivalni stroji, kolesa in pisalni stroji.

Pletilni stroji.

Kavarna „Prešeren“.

Na novo prenovljena, izvrstna postrežba, tu- in inozemski časopisi, dobra pijača, znano najboljši sladoled, novi biljardi, vrt.

Za obilen obisk se vljudno priporoča

Karl Polajnar, kavarnar.

Rezervni zaklad nad pol milijona kron.

Stanje hranilnih vlog dvajset milijonov kron.

Ustanovljena leta 1882.

Kmetska posojilnica

ljublanske okolice

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v lastnem zadrugnem domu V LJUBLJANI Dunajska cesta šte. 18

Obreštuje hranilne vloge po čistih 4 1/2 % brez odbitka retnega davka.

račun pri avstrijski pošti hranilnici šte. 623.406, pri egriški pošti hranilnici šte. 19.864. Telefon šte. 185. Interurban.

Sprejema tudi vloge na tekoči račun v zvezi s čekovnim prometom ter jih obreštuje od dne vloge do dne dviga.

Posojuje na zemljišča po 5 1/4 % brez amortizacije ali na amortizacije po dogovoru.

Eskomptuje trgovske menice.

Denarni promet v l. 1911. K 100.000.000.—

Upravno premoženje v l. 1911. K 20.500.000.—

Dobro rodbinsko kavo

Vzorci poštne prosti proti vrnitvi.

Krasne novosti za pomladansko in letno sezono!

Vzorci poštne prosti proti vrnitvi.

Došla je velika izbira vsakovrstnega modnega blaga za ženske obleke. — Elegantne moške obleke od sukna do najfinejšega angleškega blaga. — Moško in žensko perilo v krasni izbiri. Novitete v dežnikih posebno v damskih solncnikih. Priporoča se slavnemu učiteljstvu trdka z modnim in oblačilnim blagom

Gorica Ivančič in Kurinčič

Gosposka ulica 11. (V. G. Carducci.)